

POSTANOWIENIE Z DNIA 4 LISTOPADA 2003 R.

V KK 233/03

Brak warunków do wydania wyroku łącznego, w rozumieniu art. 572 k.p.k., to nie tylko brak przesłanek materialnoprawnych określonych art. 85 k.k., niezbędnych do orzeczenia kary łącznej, lecz również sytuacja, w której wydanie wyroku łącznego byłoby możliwe po rozwiązaniu wcześniej orzeczonej kary łącznej, ale zastosowanie połączenia innych niż poprzednio kar nie byłoby dla skazanego korzystniejsze.

Przewodniczący: sędzia SN H. Gradzik (sprawozdawca).

Sędziowie SN: A. Siuchniński, SA J. Żywilewska-Ławniczak del. do SN.

Prokurator Prokuratury Krajowej: S. Szustakiewicz.

Sąd Najwyższy w sprawie Marcina G., o wydanie wyroku łącznego, po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie w dniu 4 listopada 2003 r., kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego od postanowienia Sądu Rejonowego w J. z dnia 18 listopada 2002 r.

o d d a l i ł kasację (...)

U Z A S A D N I E N I E

Marcin G. złożył do Sądu Rejonowego w J. wniosek o wydanie wyroku łącznego, obejmującego skazania orzeczone wobec niego w następujących wyrokach:

- 1) Sądu Rejonowego w J. z dnia 30 października 2000 r. za przestępstwo z art. 280 § 1 k.k. popełnione w dniu 31 maja 2000 r. – na kary 2 lat pozbawienia wolności i 50 stawek dziennych grzywny;
- 2) Sądu Rejonowego w J. z dnia 3 lipca 2001 r., którym wymierzono mu łączną karę 3 lat pozbawienia wolności w rezultacie skazania:
 - a) za ciąg przestępstw popełnionych w okresie od sierpnia 1999 r. do września 2000 r., kwalifikowanych z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 282 k.k. i art. 91 § 1 k.k. – na karę 3 lat pozbawienia wolności;
 - b) za ciąg przestępstw popełnionych w okresie od dnia 4 do dnia 7 stycznia 2001 r., kwalifikowanych z art. 275 § 1 i 276 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i art. 81 § k.k. – na karę 1 roku pozbawienia wolności;
 - c) za przestępstwo z art. 278 § 1 k.k. popełnione w dniu 9 stycznia 2001 r. – na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności.

Sąd Rejonowy w J., postanowieniem z dnia 18 listopada 2002 r., na podstawie art. 572 k.p.k., umorzył postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego. W uzasadnieniu postanowienia stwierdzono, że zachodzą, co prawda, warunki do wydania wyroku łącznego obejmującego skazanie wyrokiem w sprawie z 2000 r. i skazanie w sprawie z 2001 r., za ciąg przestępstw popełnionych w okresie od sierpnia 1999 r. do września 2000 r., lecz przyjęcie wskazanego połączenia w wyroku łącznym nie poprawiłoby sytuacji skazanego. Sąd Rejonowy uznał bowiem, że w wyniku takiego połączenia skazań, kara łączna za oba przestępstwa nie powinna być niższa niż 4 lata pozbawienia wolności. Połączenie dwóch pozostałych skazań dałoby z kolei łączną karę roku pozbawienia wolności, nawet przy zastosowaniu pełnej absorpcji. Wymiar obu kar łącznych nie byłby zatem w sumie niższy od kar orzeczonych w prawomocnych wyrokach.

Marcin G. nie zaskarżył postanowienia o umorzeniu postępowania w przedmiocie wydania wyroku łącznego. Uprawomocniło się ono w postępowaniu pierwszoinstancyjnym.

Od tego prawomocnego postanowienia Prokurator Generalny wniósł kasację w trybie art. 521 k.p.k. Zarzucił rażące i mające wpływ na treść orzeczenia, naruszenie przepisu art. 572 k.p.k., polegające na umorzeniu, w oparciu o tenże przepis, postępowania o wydanie wyroku łącznego, mimo iż istniały warunki do wydania takiego wyroku. W uzasadnieniu utrzymywał, że stanowisko wyrażone przez Sąd Rejonowy jest oczywiście błędne, gdyż istnieje zasadnicza sprzeczność pomiędzy stwierdzeniem, że zachodzą przesłanki do wydania wyroku łącznego a powołaniem art. 572 k.p.k., jako podstawy prawnej zapadłego rozstrzygnięcia. Przepis ten nakazuje bowiem umorzenie postępowania jedynie w razie „braku warunków do wydania wyroku łącznego”.

W konkluzji Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w J.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istotnie, w myśl art. 572 k.p.k., sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania w przedmiocie wyroku łącznego tylko wtedy, gdy nie ma warunków do wydania wyroku łącznego. Podejmując taką decyzję procesową Sąd Rejonowy stwierdził, jak wyżej podniesiono, że w odniesieniu do dwóch, spośród czterech przestępstw, objętych wnioskiem skazanego o wydanie wyroku łącznego, zachodzi zbieg realny spełniający przesłanki określone w art. 85 k.k. Uznał zarazem, że nie przesądza to jeszcze o powinności uwzględnienia wniosku o wydanie wyroku łącznego. Analizując sytuację Marcina G., ukształtowaną wcześniej treścią dwóch skazujących go wyroków, Sąd Rejonowy doszedł do przekonania, że połączenie wyrokiem łącznym skazań za przestępstwa, o których mowa, nie leżałoby w interesie skazanego i dlatego właśnie nie ma warunków do wydania takiego wyroku.

Autor kasacji zakwestionował przyjęte w zaskarżonym orzeczeniu rozumienie „braku warunków” do wydania wyroku łącznego. Skarżący wykluczył możliwość uznania, że warunki te nie zachodzą, gdy przestępstwa, za które skazano sprawcę na kary tego samego rodzaju, pozostają w zbiegu realnym spełniającym wymogi z art. 85 k.k. Tym samym utożsamił on warunki materialnoprawne niezbędne do orzeczenia kary łącznej (art. 85 k.k.) z warunkami wydania wyroku łącznego w postępowaniu prowadzonym po uprawomocnieniu się wyroków, którymi orzeczono kary mające podlegać łączeniu.

Z tak prezentowanym w kasacji stanowiskiem nie można się zgodzić. Jest wprawdzie oczywiste, że stwierdzenie przesłanek z art. 85 k.k. obliгуje sąd do wymierzenia kary łącznej (ewentualnie kar łącznych) w razie równoczesnego prowadzenia postępowania karnego dotyczącego dwóch lub więcej przestępstw. Jeśli jednak skazania za poszczególne przestępstwa orzeczone zostały różnymi wyrokami, a przesłanki materialnoprawne z art. 85 k.k. nie odnoszą się do skazań za wszystkie przestępstwa osądzone w toczących się nierównocześnie postępowaniach karnych, wówczas kwestia warunków do wydania wyroku łącznego może okazać się złożona. Dotyczy to wypadków, gdy w jednym z prawomocnych wyroków orzeczono już karę łączną. Wtedy uwzględnienie wniosku o objęcie wyrokiem łącznym kary za przestępstwo ze skazania innym wyrokiem może nastąpić nie tylko po rozwiązaniu orzeczonej wcześniej kary łącznej, ale także, w razie braku możliwości łączenia wszystkich kar – przez zastosowanie połączenia kar na bazie innego zbiegu przestępstw, alternatywnego wobec zbiegu, który był podstawą orzeczonej wcześniej kary łącznej. Taka właśnie konfiguracja skazań wystąpiła w niniejszej sprawie. Doszło do konkurencji możliwych z punktu widzenia przesłanek materialnoprawnych połączeń, kar prawomocnie wymierzonych za cztery przestępstwa. Wybór właściwego połączenia należał do sądu rozpoznającego wniosek o wydanie

wyroku łącznego, a rezultatem miało być wydanie wyroku łącznego albo odstąpienie od jego wydania – równoznaczne z pozostawieniem orzeczonego wcześniej połączenia.

W piśmiennictwie i orzecznictwie wyrażany jest konsekwentnie pogląd, że kryterium wyboru właściwego połączenia kar w wyroku łącznym powinno zawsze wiązać się z interesem procesowym skazanego (Z. Gościński. red. KPK. Komentarz, Warszawa 1998, t. II, s. 823; J. Grajewski, L. Paprzycki, M. Płachta: KPK. Komentarz, Kraków 2003, t. II, s. 420, P. Hofmański (red.) KPK. Komentarz, Warszawa 1999, t. II, s. 975). Wyraża się ono w tym, że orzeczenie kary łącznej (także w wyroku łącznym), nie może pociągać skutków mniej korzystnych od tych, jakie pociągałoby dla skazanego oddzielne wykonanie kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa. Normatywna podstawa orzekania kary łącznej z uwzględnieniem tej zasady zawiera się w uregulowaniach zamieszczonych w art. 86 k.k. Przenosząc je (niezwiększanie dolegliwości ponad sumę kar wymierzonych odrębnie) odpowiednio na grunt postępowania w przedmiocie wydania wyroku łącznego należy przyjąć, że gdy wydano dwa wyroki skazujące, a w jednym z nich orzeczono karę łączną, to rozwiązanie tej kary i wydanie wyroku łącznego z zastosowaniem innego połączenia kar (na bazie innego zbiegu przestępstw), wtedy tylko powinno nastąpić, gdy wyrok łączny stworzy skazanemu korzystniejszą sytuację, niż w wypadku odrębnego wykonania wyroków (por. wyrok SN z dnia 31 sierpnia 1971 r., V KRN 322/71, OSNPG 1972, z. 1, poz. 5).

Taki właśnie kierunek orzekania został zachowany w postępowaniu, które toczyło się przed Sądem Rejonowym w J., z wniosku Marcina G. o wydanie wyroku łącznego. Po stwierdzeniu, że alternatywne połączenie kar w wyroku łącznym nie poprawiłoby sytuacji skazanego, gdyż w nowym układzie kar łącznych ich suma nie uległaby zmianie, sąd ten uznał, że nie ma warunków do wydania wyroku łącznego i umorzył postępowanie w tej

kwestii, wskazując na art. 572 k.p.k. jako podstawę procesową tego rozstrzygnięcia.

Autor kasacji nie zakwestionował wprost, że w postępowaniu przed Sądem Rejonowym należało odstąpić od połączenia kar wymierzonych wyrokami objętymi wnioskiem. Podważał tylko podstawę i formę procesową rozstrzygnięcia. W jego przekonaniu tylko brak materialnoprawnych warunków orzeczenia kary łącznej, określonych w art. 85 k.k., uzasadniałby umorzenie postępowania w trybie art. 572 k.p.k. Nie wskazał jednak skarżący jaką formę procesową w zaistniałej sytuacji powinno przybrać rozstrzygnięcie odmawiające wydania wyroku łącznego, ani też – w którym przepisie znajdowałoby ono swoją podstawę. Trzeba w związku z tym zauważyć, że w przepisach Rozdziału 59 Kodeksu postępowania karnego, normujących postępowanie co do wyroku łącznego, ustawodawca nie wprowadził specjalnej formy zakończenia postępowania, właściwej dla sytuacji, gdy nie dochodzi do wydania takiego wyroku z powodu odrzucenia niekorzystnego dla skazanego, alternatywnego wobec wcześniej zastosowanego, połączenia kar. Jediną w tym postępowaniu formą rozstrzygnięcia innego, niż wydanie wyroku łącznego, jest umorzenie postępowania z powodu braku warunków do jego wydania.

Wbrew zatem założeniu, uzasadniającemu zarzut kasacji, brak warunków do wydania wyroku łącznego, w rozumieniu art. 572 k.p.k., to nie tylko brak przesłanek materialnoprawnych określonych art. 85 k.k., niezbędnych do orzeczenia kary łącznej, lecz również sytuacja, w której wydanie wyroku łącznego byłoby możliwe po rozwiązaniu wcześniej orzeczonej kary łącznej, ale zastosowanie połączenia innych niż poprzednio kar, nie byłoby dla skazanego korzystniejsze. Zawarta w art. 572 k.p.k. formuła określająca przesłankę umorzenia postępowania ma szerszy od sugerowanego w kasacji zakres, obejmujący wszelkie przyczyny, dla których wyrok łączny nie może być wydany. Jedną z nich są uwarunkowania zaistnia-

łe w niniejszej sprawie, przemawiające za odrzuceniem alternatywnego wobec już zastosowanego, połączenia kar. Dochodząc do konkluzji, że wydanie wyroku łącznego wymagałoby rozwiązania wcześniej orzeczonej kary łącznej, a konkurencyjne połączenie kar nie byłoby dla skazanego korzystniejsze, Sąd Rejonowy podjął trafną proceduralnie decyzję o umorzeniu postępowania na podstawie art. 572 k.p.k.

Zupełnie inną natomiast kwestią jest, czy ocena co do korzystności konkurencyjnego połączenia była merytorycznie słuszna. Podlegałoby to kontroli w postępowaniu odwoławczym, do którego jednak nie doszło, gdyż skazany nie zaskarżył postanowienia o umorzeniu postępowania. Rozważania co do trafności tej oceny wychodziłyby nie tylko poza zakres zaskarżenia ale i poza ustawowe ramy postępowania kasacyjnego.

Reasumując należy stwierdzić, że zarzut kasacji okazał się niezasadny, gdyż oparty został na zawężonej wykładni zakresu normowania ujętego w przepisie art. 572 k.p.k. Wobec powyższego Sąd Najwyższy oddalił kasację (art. 537 § 1 k.p.k.).